

extensively reflected in the external and internal aesthetics of the educational material, the harmony of the learning process, the expression of the aesthetic attractiveness of that process through the use of the subjective qualities of scientific beauty.

This integrated thematic unit has been allocated for 12(14) hours by flow. The article briefly describes the learning process of an integrated thematic unit, and shows how the relevant features of beauty are embodied. The role of research work is made important, students were instructed to study the applications of proportionality in Physics, Chemistry and in Biology. As a result, when addressing symmetric outcome in Physics, a number of problems have been considered, which are used in solving the problem of proportionality, describing the metamorphisms in Chemistry, the students have touched upon the structure of the molecules, reflected in biology of an animal and plant world, the human body's structure, organs.

To integrate the concept of symmetry with the students, I include «The role of symmetry in solving certain geometric problems» in integrated thematic topic. Here I would like to show students that symmetry types can act as a method of solving some geometric problems,

It is unexpected and unpredictable for students to compare proportionality with literature. Here I am conducting a joint lesson with Literature teacher, during which the given work is analyzed from the perspectives of Mathematics and Literature. The source I have used the (1) work. Here the author describes the connection between geometric symmetry and algebraic symmetry and literature,

In order to show students the role of proportionality in the study of the functional themes, I have included the thematic unit integrated into the «Function Symmetry» and the use of compatibility function in graphic transology, emphasizing the aesthetic attractiveness of the learning process.

During the integrated learning process, students showed interest in active participation in the training, which contributed to the better learning of the material,

Keywords aesthetic beauty; education of Mathematics; symmetry; objective and subjective qualities of scientific beauty.

Одержано редакцією 17.01.2019
Прийнято до публікації 21.01.2019

DOI 10.31651/2524-2660-2019-2-36-40

ORCID ID 0000-0001-6317-5287

ЄФІМОВ Дмитро Володимирович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології,
Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ ДДПУ
e-mail: jaster19911@gmail.com

УДК 378.147

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ» У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.

У статті висвітлена тема необхідності перегляду ролі історії педагогіки в освітньому процесі вищих навчальних закладів; розкрито сутність історико-педагогічної науки і її функції, що впливають на формування особистості студента; також звертається увага на необхідність організації проблемного навчання у вищій школі для підвищення якості педагогічної освіти.

Ключові слова: історія педагогіки; педагогічна освіта; проблемна лекція; вища школа; освітній процес.

Постановка проблеми. У сучасних умовах українського суспільства активно осмислюється місце і роль історико-педагогічних дисциплін в системі вищої професійної освіти. Свідченням цього є різні наукові конференції, дискусії щодо створення єдиного підходу до викладання історії педагогіки.

Приводом до роздумів і пошуків став не тільки перехід на нове бачення освітніх стандартів (Концепція «Нова українська школа»), а й переосмислення місця і ролі історії педагогіки в суспільній свідомості і гуманітарному науковому знанні. Впровадження НУШ в системі шкільної освіти поставило перед професорсько-викладацьким складом завдання перег-

лянути і оновити процес викладання історико-педагогічних дисциплін.

За останні десятиліття змінилося багато складників освітнього процесу: зменшилася кількість годин, відведених на викладання історії педагогіки у ВНЗ, в більшій мірі змінилися робочі програми і набір історичних і педагогічних дисциплін за різними напрямками; незмінним залишився лише той факт, що предмет «Історія педагогіки» входить в освітню програму педагогічної підготовки, а значить, є обов'язковим для вивчення у вищій школі.

Варто припустити, що переосмислення ролі гуманітарних дисциплін може йти за таким алгоритмом: коригування мети і завдань історичних дисциплін в контексті НУШ і компетентнісного підходу; облік психолого-вікових особливостей студентів, визначення базового рівня їх знань та напрямів їх вдосконалення; виявлення міждисциплінарних зв'язків в процесі викладання історичних та педагогічних дисциплін з урахуванням профілю ВНЗ; науково-теоретичне обґрунтування форм і методів викладання історичних та педагогічних дисциплін.

Зазначимо, що за останні роки в історико-педагогічній науці в Україні з'явилося чимало нових нарбок щодо становлення й розвитку національної системи освіти й виховання. Також до наукового переліку введено цілу плеяду яскравих, талановитих, раніше замовчуваних (з відомих на те причин) імен, серед яких чільне місце посідають постаті Г. Ващенко, Б. Грінченка, М. Грушевського, І. Огієнка, С. Русової, С. Смаль-Стоцького, Я. Ряппо, Я. Чепіги та ін., що заклали підвалини національної освітньої системи.

Разом з тим, у зв'язку зі зміною соціальних орієнтирів та цінностей, в умовах сьогодення, нового бачення потребує творча спадщина багатьох зарубіжних і вітчизняних педагогів, передусім без ідеологічних нашарувань, упередженості і, класового підходу до виховання. Це стоєть насамперед творчого доробку Д. Дьюї, С. Френе, М. Монтессорі, Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Мета статті. Перегляд ролі історії педагогіки в освітньому процесі вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Коригування цілей і завдань у вивченні історії педагогіки обумовлено необхідністю формування загальнокультурних компетенцій. Вони включають у себе: здатність аналізувати соціально значущі явища і процеси; готовність шанобливо і дбайливо ставитися до історичної спадщини, толерантно сприймати соціальні і культурні відмінності; готовність використовувати основні положення і методи соціальних, гуманітарних наук при вирішенні соціальних і професійних завдань тощо. Ці компетенції містять усі аспекти становлення людини як особистості, як суб'єкта суспільних відносин і професіонала [1].

Історія педагогіки – важлива суспільна наука, вивчення якої складає невід'ємну частину загальноосвітньої і світоглядної підготовки фахівців і сприяє інтелектуальному розвитку особистості. Предметом історії педагогіки є вивчення історичних закономірностей розвитку освіти, виховання, навчально-виховних закладів різного типу та педагогічної думки в різні історичні періоди.

На відміну від інших суспільних наук (загальної історії, філософії, політології, соціології), історія педагогіки досліджує конкретні форми прояву історико-

педагогічних закономірностей, що виражаються в історичних подіях і фактах.

У результаті вивчення історії педагогіки студент повинен оволодіти комплексом знань процесу формування передумов, зародження і соціального розвитку суспільства як частини педагогічної історії людства, але зі своїми особливостями.

Тенденція підвищеної уваги до питань розвитку історико-педагогічної освіти має загальносвітовий характер і обумовлена, в першу чергу, функціями педагогічної освіти, пов'язаними з формуванням національно-громадянської ідентичності молоді, роллю педагогічної освіти у формуванні історичної пам'яті. Осмислення взаємозв'язку колективної історичної пам'яті і змісту історії освіти є актуальною проблемою.

Пізнавальна й інтелектуально-розвиваюча функція впливає з пізнання історичного процесу як соціальної галузі наукового знання, з теоретичного узагальнення історичних фактів в педагогіці, виявлення головних тенденцій суспільного розвитку. У науці слово «історія» часто вживають як процес руху і пізнання в часі. Тому під час вивченні курсу історії педагогіки важливим є пізнання процесу зародження, становлення педагогіки на різних етапах її розвитку. Сутність педагогічної функції полягає в тому, що педагогіка як наука, виявляючи на основі теоретичного осмислення історичних фактів закономірності розвитку педагогіки, допомагає глибоко осмислювати науково обґрунтований історичний курс, уникати суб'єктивних рішень. Історія дає документально точні дані про визначні події в педагогіці минулого. Їх осмислення дає певний погляд на світ, педагогіку і закони її розвитку.

Наступна функція – виховна. Вивчення вітчизняної історії педагогіки виховує у студентства моральність, формує гуманістичні, громадянські якості патріота, допомагає зрозуміти такі категорії, як честь, обов'язок перед суспільством, дозволяє оцінювати відомих педагогічних особистостей за результатами їх творчої спадщини.

У процесі вивчення історії педагогіки відбувається передача новим поколінням досягнень історико-педагогічного досвіду. Вивчаючи історію, людина оцінює події та їх учасників, одночасно виробляючи критерії своєї поведінки. Історико-педагогічні знання являють собою потужний інструмент впливу на свідо-

мість – як індивідуальну, так і суспільну. Це той фактор, який підтримує соціальну активність особистості, оскільки сформована історико-педагогічна свідомість дає розуміння історичної перспективи в контексті минулого.

З цих міркувань з'являється ідея концепції реформи педагогічної освіти. Її важливим елементом є реформа викладання історії педагогіки у ВНЗ – дисципліни, головна мета якої полягає в розвитку у студентів критичного мислення. У зв'язку з практикою масштабних реформ, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, кардинально змінилися науково-теоретичні та практичні орієнтири в системі освіти. Українська система освіти перейшла на нову модель, так званої, випереджаючої освіти, орієнтованої на безперервний творчий саморозвиток як педагога так і учня. Я вважаю, що дана модель повинна цілеспрямовано формувати свідомість і світогляд сучасної молоді.

Як поєднати орієнтири освітнього процесу на формування громадянських і демократичних цінностей з новими технологіями – це питання, яке повинні сьогодні вирішити не тільки практики, але й теоретики сучасної системи освіти. Усе перераховане доводить що, наскільки продуманим повинен бути навчальний курс з історії педагогіки у формуванні системи історичних знань, результатом чого стануть знання, вміння і навички студента [2].

У сучасних умовах скорочення аудиторного фонду годин, збільшення частки самостійної роботи студентів, принципово важливо зберегти роль викладача як координатора процесу навчання. При цьому він забезпечує цілісність сприйняття педагогічного минулого. Облік психолого-вікових особливостей учня, використання міждисциплінарних матриць і інтерактивних форм навчання дозволяє педагогу вищої школи брати участь у формуванні гармонійної особистості студента.

У процесі навчання викладачі ВНЗ застосовують різноманітні форми і методи роботи, що дозволяє активізувати увагу студентів на особливостях педагогічних реалій. Компетентнісний підхід вимагає від здобувачів освіти певних умінь: вміння довести свою точку зору, переконати опонента, володіти прийомами і методами дискусій. Дисципліна «Історія педагогіки» дає багатий матеріал

для формування компетенцій, наприклад, через використання активних методів навчання (проблемних лекцій, семінарів дискусій) [3].

Створення проблемної ситуації на заняттях з історії педагогіки є важливим компонентом успішного засвоєння нового навчального матеріалу. Відомо, що навіть найскладніше питання не завжди викликає активну розумову діяльність студента.

Уся справа в тому, що питання викладача повинні бути складними настільки, щоб викликати труднощі в учнів і в той же час бути посильними для самостійного знаходження відповіді. Внаслідок створення проблемної ситуації виявляється, що студент не може пояснити нові факти за допомогою наявних знань або виконати певну дію традиційними способами і повинен знайти (відкрити, засвоїти) нові форми засвоєння предмета, способи або умови виконання завдання. Методично вірно скласти проблемну ситуацію викладач може тільки в тому випадку, якщо йому відомі загальні закономірності її виникнення. У літературі стосовно проблемного навчання зустрічаються спроби сформулювати ці закономірності у вигляді різних проблемних ситуацій [4].

Проблемна лекція є однією з вагомих у системі вузівського навчання. Вона найчастіше починається з питання, постановки проблеми, а подальший виклад навчального матеріалу подається як рішення даної проблеми. Читання проблемних лекцій дає можливість досягнення найважливіших цілей організації навчання: підвищення його мотивації і впровадження технології пошуку; забезпечення самостійного переосмислення і засвоєння нових теоретичних знань студентами; розвиток теоретичного мислення.

Під час лекції викладач створює проблемну ситуацію, а студенти самостійно намагаються знайти шляхи її вирішення ще до того, як вони отримають нові для них знання. Лекція стає проблемною, якщо виконуються певні умови: зміст навчального матеріалу відібрано і структуровано з урахуванням принципу проблемності (викладачем розроблена система навчальних проблемних завдань, що відображають основний зміст лекції) і принцип проблемності реалізований при розкритті цього змісту безпосередньо на лекції [5].

Викладач ставить питання до матеріалу, який досліджується, і дає свої відповіді на них; спонукаючи тим самим виникнення інших питань у студентів та стимулює їх до пошуку своїх відповідей під час лекції; підводить студентів до самостійних висновків, роблячи їх співучасниками процесу пошуку шляхів вирішення суперечностей, створених самим же викладачем, і досягає того, щоб студент думав спільно з ним. У цьому випадку в аудиторії створюється ситуація інтелектуальної напруженості, співпереживання.

Інформаційні питання звернені до вже здобутих студентами знань, і дозволяють актуалізувати ті, які необхідні для розуміння проблеми і початку розумової роботи для її вирішення. Поєднання проблемних та інформаційних питань дозволяє викладачеві розвивати мислення студентів, враховуючи індивідуальні особливості кожного [6].

Студенти в процесі такого вивчення історії педагогіки приходять до розуміння неминучості протиставлення думок і необхідності поваги іншої точки зору. Головна мета навчання історії педагогіки в цьому випадку – навчити студента самостійно мислити і шукати істину, аналітично підходити до будь-яких джерел і різних думок, використовувати багатий фактичний матеріал за умови його аналізу з точки зору причинно-наслідкових зв'язків, методологічного і гносеологічного плюралізму [7].

Висновок. Отже, використання нових підходів та пошук істини при вивченні тієї чи іншої проблеми педагогічного процесу сприяють розвитку самостійності мислення майбутнього фахівця, створюють умови вільного самовизначення студента в просторі світоглядів, без чого можливі перекося в його свідомості і маніпулювання нею; сприяють розширенню емоційного потенціалу; формують загальнокультурні компетентності в контексті соціокультурних зразків і

тим самим забезпечують самостійність в період подальшої професійної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Мороз І. В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Монографія. Київ: Освіта України, 2005. 196 с.
2. Замостьянова Т. В., Кручинская М. В., Рябая С. А. К вопросу о современных тенденциях преподавания истории в высшей школе. *Концепт: научно-методический электронный журнал*. 2014. Т. 26. С. 531–535. URL: <http://e-koncept.ru/2014/64407.htm>.
3. Лернер И. Я. Проблемное обучение. М.: Знание, 1974. 164 с.
4. Мицик Ю. Нове чи призабуте старе: міркування про книжку «Шкільна освіта очима істориків-науковців». *Історія в школах України*. 2008. № 11–12. С. 60.
5. Матюшкин А. М. Проблемы развития профессионально-теоретического мышления. М.: Педагогика, 1980. 209 с.
6. Грубінко В. В. Формування інноваційного освітнього середовища у ВНЗ в контексті вимог Болонського процесу. *Освіта як фактор забезпечення стабільності сучасного суспільства: Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції*. Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. С. 6–17.
7. Пометун О., Фрейман Г. Нові підходи до вибору структурування історичної освіти. *Історія в школах України*. 2000. № 1. С. 2–7.

References

1. Moroz, I.V. (2005). Pedagogical conditions of introduction of credit-module system of organization of educational process: Monograph. Kyiv: Education of Ukraine. 196 p.
2. Zamostyanova, T. V., Kruchinskaya, M.V., Ryabaya, S.A. (2014). On the Question of Modern Trends in Teaching History in Higher School. *Concept: Scientific-methodical electronic journal*. 26. 531–535. URL: <http://e-koncept.ru/2014/64407.htm>.
3. Lerner, I.Ya. (1974). Problem learning. Moscow: Knowledge. 164 p.
4. Mytsyk, Y. (2008). New or forgotten old: the reasoning about the book "School education by the eyes of historians-scientists". *History in schools of Ukraine*. 11–12. 60.
5. Matyushkin, A.M. (1980). Problems of development of professional-theoretical thinking. Moscow: Pedagogics. 209 p.
6. Grubinco, V. (2004). Formation of an innovative educational environment in higher educational institutions in the context of the requirements of the Bologna process. *Education as a factor in ensuring the stability of modern society: Materials of the international scientific and theoretical conference*. Ternopil: Publisher TSPU. 6–17.
7. Pometun, O., Freiman, G. (2000). New approaches to the choice of structuring of historical education. *History in schools of Ukraine*. 1. 2–7.

YEFIMOV Dmitriy,

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer of Pedagogy and Psychology Department,
Horlivka Institute of Foreign Languages of the State Higher Educational Establishment Donbas State Pedagogical University

TEACHING THE DISCIPLINE "HISTORY OF PEDAGOGY" AT PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS

Abstract. Introduction. The system of higher education in modern conditions of Ukrainian society is an active understanding of the role and place of historical-and-pedagogical disciplines. Scientific conferences and discussions are proof of creating a unified approach to teaching History of Pedagogy.

The purpose of the article is to review the role of History of Pedagogy in the educational process of higher education establishments.

The methods of analysis, synthesis, comparison are used in the article.

Results. The student should acquire a comprehensive knowledge of the process of formation of preconditions, origin and social development in the study of the

history of education. It is part of the pedagogical history of mankind, but with its own characteristics.

In the process of studying History of Pedagogy, the transfer of the achievements of historical-and-pedagogical experience to new generations is taking place. Studying history, a person evaluates events and their participants, while developing criteria for their behavior. Historical-and-pedagogical knowledge is a powerful tool for influencing consciousness – both individual and social. This is the factor that supports the social activity of the individual, since the formed historical-and-pedagogical consciousness gives an understanding of the historical perspective in the context of the past.

Conclusion. Consequently, the use of new approaches and the search for truth when studying the problem of the pedagogical process contribute to the development of the autonomy of a future specialist's thinking.

They also contribute to the expansion of emotional potential; the formation of general cultural competence in the context of socio-cultural patterns and thus provide independence in the period of further professional activities.

Keywords: History of Pedagogy; pedagogical education; problem lecture; high school; educational process.

Одержано редакцією 17.01.2019
Прийнято до публікації 21.01.2019

DOI 10.31651/2524-2660-2019-2-40-46
ORCID 0000-0002-2267-540X

ПЛИСЮК Олена Романівна,

вчитель математики та економіки,

КЗ «Острозький обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою»

Рівненської обласної ради

e-mail: alonarp5@gmail.com

УДК 001: 373.5

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ЗМІНИ ТЕМПУ ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ

У статті розкриваються теоретичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі в процесі зміни темпу засвоєння знань. Визначення темпу засвоєння матеріалу, побудова відповідної технології навчання та впровадження диференційованого навчання математики в процесі зміни темпу засвоєння знань учнями старшої школи дає можливість забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії кожному учневі, незалежно від його вподобань та здібностей, а також засвоїти навчальний матеріал.

Ключові слова: рівнева диференціація; темп засвоєння знань; індивідуальна освітня траєкторія; природовідповідність.

Постановка проблеми. В нашій країні започатковані важливі реформи, які спрямовані на підвищення якості освіти. Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII, ст. 53 передбачено, що здобувачі освіти мають право на індивідуальну освітню траєкторію, що реалізується, зокрема, через вільний вибір видів, форм і темпу здобуття освіти, закладів освіти і запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін та рівня їх складності, методів і засобів навчання [1]. У сучасному світі розуміння математики є надзвичайно важливим. Математика є важливим інструментом для вирішення багатьох життєвих ситуацій, які потребують певного рівня розуміння математики, здатності використовувати математичні інструменти. Навчальними закладами мають бути створені умови для всебічного

розвитку індивідуальності дитини на основі виявлення її здібностей та задатків для виховання її як життєво і соціально компетентної особистості. Дуже важливо, що саме диференційоване навчання математики в процесі зміни темпу засвоєння знань дає можливість кожному учневі, незалежно від його вподобань та здібностей засвоїти зміст освіти, стати особистістю. Саме особистісно-орієнтована модель навчання, ознаками якої є здійснення освітнього процесу на засадах диференціації навчання в процесі зміни темпу засвоєння знань, створення умов саморозвитку учнів, осмислення ними своїх життєвих цілей, вимагає усвідомлення педагогами необхідності створення нової педагогічної системи. За період незалежності України освітня теорія і практика нагромадила велику кількість засобів впровадження диференційованого підходу в навчально-виховний процес. У дослідженнях таких вчених як: Ю.К. Бабанського, А.О. Бударного, В.П. Беспалько, О.І. Бугайова, М.І. Бурди, А.О. Кірсанова, М.Б. Міндюка, В.В. Фірсова, І.Унта та інших, доведено, що впровадження диференційованого навчання є важливою умовою підвищення якості навчання. Застосування диференційованого підходу пов'язують із рівневою навчальною діяльністю, що передбачає визначення на підставі обов'язкових результатів